

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.

0030 OSLO

Deres ref.

200501786

Vår sak

06/03363-013 002784/07 HW
614.30

Oslo, 06.03.07

HØRING - NOU 2006:18 ET KLIMAVENNLIG NORGE

Landsorganisasjonen i Norge (LO) har mottatt ovennevnte sak til høring.

Klimautfordringene gir begrepet 'bærekraftig utvikling' ett reelt innhold. Utfordringene er langsiktige, de har et nord - sør perspektiv, og de må basere seg på en integrasjon av de økonomiske, de sosiale og de miljømessige samfunnsområdene. Norge – som et av verdens rikeste land, og med store energiresurser – har en unik mulighet til å utvikle et lavutslippssamfunn over tid. Av samme grunner har vi dessuten et moralsk ansvar for å bidra til det internasjonale arbeidet med klimaforbedringer.

Det har i det siste tiden vært mye diskusjon og engasjement rundt teknologi for CO₂ fangst. Her gjenstår fortsatt mye ugjørt i forbindelse med investeringer i infrastruktur og teknologiutvikling. Samtidig trenger vi et tilsvarende engasjement rundt generelle rammevilkår for miljøteknologi og satsing på ny fornybar energi. Bare en langsiktig bærekraftig klimapolitikk kan gi oss de endringene som er nødvendig. Det å legge til rette for bærekraftige virksomheter vil kunne gi norsk næringsliv en konkurransefordel i et voksende marked for miljøriktig produksjon og produkter. Norge kan bli et foregangsland innen forskning, utvikling og forbruk av klimavennlig teknologi, produkter og tjenester. Dette vil også kunne ha en stor effekt på utvikling av bærekraftige arbeidsplasser.

Norge står i dag for rundt 2 promille av verdens utslipp. Det er derfor påkrevd og naturlig at store klimakutt som monner kommer via kvotekjøp fra øvrige land eller andre mekanismer innenfor Kyyoto-avtalen der kravene til miljøutslipp eller teknologien ikke har kommet så langt som i Norge. Det vil også være sterkt skadelig for miljøarbeidet om Norge pålegger seg selv særnorske kvoteregler, eksempelvis gjennom økte kostnader for kjøp av kvoter for den enkelte virksomhet, enn det som vil gjelde konkurrenter innenfor EU.

LO har gjennom den Europeiske Faglige Samorganisasjon (DEFS) støttet EUs ambisiøse klimamålsettinger, men med et krav om disse målsettingene må sees i sammenheng med

byrdefordeling, sysselsetting og treparts dialog. Kuttene må fordeles på flere sektorer – både industri, offentlig og privat forbruk.

LO ønsker å identifisere områder, prosesser og partnere slik at vi i fellesskap kan fremme et lavutslippssamfunn. Det er nå behov for konkrete handlingsplaner for hvordan det globale samfunn, nasjoner, lokalsamfunn, næringsliv, virksomheter og organisasjoner kan bidra til å redusere klimaendringene. Som en stor samfunnsaktør vil LO bidra til å skape et større engasjement i Norge for klimatiltak.

LO har følgende kommentarer til arbeidet med å fremme et lavutslippssamfunn:

Prosess

Lavutslippsutvalget har tatt mange riktige grep i utredningen. Selv om utredningen vurderer reduksjon av norske utslipp innenfor et langt tidsperspektiv (2050), er det viktig at utredning og tiltak kommer raskt i gang. Det er også viktig at planer er realistiske og at det legges opp til en prosess som gjør dem allment akseptable. Vi er enig med utvalget i deres vurdering om først og fremst å vurdere relativt kjent teknologi - framfor mandatets hovedfokus på mulighetene som ligger i å utvikle og ta i bruk ny teknologi. Vi mener at det ene ikke utelukker det andre, men det er viktig at vi på kort sikt tar i bruk kjent teknologi i større omfang. Utvikling av ny teknologi og innfasing av dette vil ta lenger tid – og vil uansett kreve kontinuerlig innsats framover.

Klimainformasjon er et grunnleggende tiltak; det å gi saklig faktainformasjon om klimaproblemet og hva som kan gjøres av den enkelte. Dette vil i seg selv føre til at mange får et mer bevisst forhold til sitt eget forbruk og dermed sitt bidrag til klimagassutslipp. Dette er imidlertid ikke nok. En må i første rekke legge større vekt på langsiktighet i politikk og forvaltning. På lokalt, regionalt og nasjonalt nivå må det tas politiske grep som har lenger tidshorisont enn i dag – selv om kortsiktige løsninger viser seg å være billigere på kort sikt. Samfunnsutviklingen må *endres*. Dermed må vi ta inn over oss at den også må *styres* i riktig retning. Det må arbeides for politiske forlik om disse store utfordringene – der detaljer i partipolitiske motsetninger ikke må stå i veien for en nasjonal langsiktig dugnad. Her må også premissleverandører innen forskning og forvaltning bidra: For eksempel kan ikke rene trendframskrivninger om økning i biltrafikk og flytrafikk ukritisk legges til grunn for planlegging av infrastruktur for transport. Systemtvang oppstår når en på grunnlag av slike analyser framtvinger kortsiktige løsninger framfor langsiktige mål.

Et annet nødvendig grep er tverrsektoriell tenkning. På departementsnivå er det for eksempel i mange tilfeller for dårlig samvirke mellom ulike departementer. Denne mangel på samarbeid dreneres ofte ned til underliggende etater. I en slik situasjon er det for eksempel ikke nok å etablere et statssekretærutvalg for bærekraftig utvikling. Hvem skal ta ansvar på myndighetsnivå for å fremme en utvikling mot et lavutslippssamfunn? En slik stor oppgave har både økonomiske, sosiale og miljømessige konsekvenser og muligheter. Det kreves ressurser og vilje til å koordinere og inspirerer til tverrsektorielle initiativ. Både rollefordeling og samarbeid mellom statlige organer, mellom de ulike forvaltningsnivåene, og mellom offentlig og privat sektor er av stor betydning for hvordan Norge vil lykkes i dette arbeidet.

Utredningen sier at samordning av planer må løftes opp på et høyt politisk nivå. Dette er ikke nok. Det er flere modeller for hvordan dette kan organiseres. Det viktigste er at et eventuelt nytt organ gis reell påvirkningsmulighet og nødvendig handlekraft.

Et klimavennlig Norge handler ikke bare om hvordan vi kan bidra til å hindre global klimaendring. Det handler mer generelt om hvordan Norge kan utvikle velferdssamfunnet med en produksjon og et forbruk som ikke bidrar til et dårligere miljø og dårligere helse for folk. Dette må være en dugnad på linje med oppbygging av Norge som velferdsnasjon. LO har ved flere anledninger i forhold til arbeidet med strategien for bærekraftig utvikling foreslått at det opprettes et permanent råd på høyt nivå med deltagere fra politikk, forvaltning og det sivile samfunn som kan gi innspill til dette viktige arbeidet.

Prosessen mot et lavutslippssamfunn må være en demokratisk og inkluderende prosess, der folk flest gis muligheten til å ta del i beslutninger og prosesser som påvirker deres dagligliv. Partssamarbeid om forbedringsprosjekter på arbeidsplassene er for eksempel et virkemiddel som allerede har gitt gode resultater mange steder. Det er også viktig at veien mot et lavutslippssamfunn ikke bidrar til å øke sosiale forskjeller. Det er viktig at en omlegging til en mer miljøriktig hverdag ikke påfører økte utgifter for de som i utgangspunktet har lite ressurser.

Målsettingen om lavutslippssamfunnet skal på samme måte som bærekraftsamfunnet angi en retning for samfunnsutviklingen. To tredjedels reduksjon i klimagassutslipp i 2050 er mulig. Men med en slik uvanlig lang planleggingshorisont er det behov for veivisere for hvordan vi ligger an i løypa. Finansdepartementets indikatorsett for bærekraftig utvikling må suppleres med et nasjonalt barometer for lavutslipp – der en kan følge med på hvordan vi ligger an innen ulike sektorer som privat forbruk, offentlig forbruk, energiproduksjon inkl. CO₂ fangst, transport, etc. Dette er også viktig for å informere og engasjere folk flest.

Tiltak

Utvalget har vurdert en helhetsløsning bestående av 15 - i hovedsak teknologiske - hovedtiltak med fokus på kilde til utslipp. LO støtter utvalgets vurdering av at det i tillegg er viktig å arbeide for en global klimaprotokoll for ytterligere utslippsreduksjoner som inkluderer alle land og kilder; støtte opp om det internasjonale arbeidet med å utvikle et kvotehandelssystem; og inkludere utslipp fra internasjonal luftfart og utenriks sjøfart i avtaler for utslippsreduksjon. LO har følgende kommentarer til aktuelle områder som kan bidra til reduksjon i klimagassutslipp:

CO₂ fangst

Selv om det er tvilsomt om full skala CO₂ fangst kan realiseres i innværende stortingsperiode rokker det ikke ved det faktum at dette skal og må realiseres. Norge har som en stor olje- og gass eksportør et særskilt ansvar for å bidra til utvikling av renseteknologi for CO₂. En lagringsløsning må kombineres med muligheten for en rasjonell merutvinning fra eksisterende felt.

Kvotesystemet

Selv om utredningen primært vurderer teknologisk baserte tiltak i forbindelse med spesifiserte utslippskilder – og ikke går inn på en vurdering av størrelse eller prinsippene for kvotehandling - vil LO understreke at norsk industri vil få redusert evne til å bidra til teknologiutvikling for et lavutslippssamfunn, om den ikke har rammevilkår på nivå med europeiske konkurrenter. Norge må derfor følge EUs politikk for kvotetildeling – som trolig vil basere seg på 90 pst gratiskvoter fram til 2012. Vi er enig i prinsippet om at forurenser skal betale, og at det kan være gode grunner for å stramme inn kvotesystemet etter hvert. Men miljøeffekten kan bli negativ om Norge opererer uavhengig av EUs kvotesystem - om dette fører til nedleggelse eller utflagging av norsk industri.

Teknologipakken

Utredningen peker på en rekke teknologier der Norge har en spesiell interesse og kompetanse. Utvalgets teknologipakke peker på områder som har stort potensial for å bidra til utslippsreduksjoner. Foruten langvarig og stabil støtte til forsknings- og utviklingsarbeidet mener LO det er viktig at myndighetene støtter innfasing og omlegging av teknologi. Det må legges til rette for å stimulere utvikling av norsk kompetanse og kvalifisering av norskutviklet teknologi. Innen varmepumper, pellets- og rentbrennende ovner er det viktig å opprettholde og videreutvikle støtteordninger. Det er et paradoks at selve produksjonen av solceller bidrar negativt til det norske utslippsregnskapet – mens utvikling av denne teknologien bidrar positivt til det globale klimaet. LO er enig i prinsippet om at forurenser skal betale, og at alle klimagassutslipp skal ha en reell kostnad gjennom avgift eller kvotepris. Det må innrettes tiltak for å beholde industri i Norge, mens samtidig gjøre det desto mer interessant å redusere utslippene. Det må bli flere insentiver for de virksomheter som våger å ligge i front innen miljøteknologi. Norge bør se på EUs ide om 'hvite sertifikater' for å premiere virksomheter som går lenger enn minimumsstandarder for energieffektivisering.

Energi, energieffektivisering og fornybar varme

Utslipp fra petroleumssektoren kommer i all hovedsak fra kraftproduksjon på plattformer og rigger. Det må legges til rette for overføring av elektrisitet fra land eller fra fornybar kraftproduksjon offshore.

Det må satses videre på nye fornybare energikilder. Videre utbygging av vindkraft må utredes slik at lokale konflikter kan unngås. Det er stadig et potensial for en skånsom utbygging av småkraftverk, samt opprusting og effektivisering av eksisterende kraftverk og elnett. Kraft- og nettselskapene bør i større grad bidra til effektivisering av anlegg og nett. Dette kan gjøres gjennom frivillige avtaler og effektiviseringsmål.

Det er i dag få insentiver for byggherre å investere i energieffektive bygg. Det må bli klarere krav på dette området. Ved rehabilitering av bygg bør Staten ta ansvar for å utvikle optimale løsninger for energieffektivisering gjennom pakkedninger, prekvalifisering av aktører, og gode støtteordninger.

I dag utnyttes ca. 15 TWh av biomasse til energiformål i Norge, mens potensialet er ca 35 TWh. Det gjennomføres en grundig studie av betingelser for og effekten av utbygging av fjernvarme. Staten må bidra til bedre rammevilkår slik at det kan bygges infrastruktur og

forsyning av 10 TWh/år fornybar varme på Østlandet innen 10 år. Det vil da også være grunnlag for å bygge flere kombinerte el / varmekraftverk fram mot 2030.

LO vil imidlertid påpeke mulige konflikter som kan oppstå når markedet for bioenergi etter hvert utvides. Treforedling og bioenergi har interesser i den samme ressursen, men det er rom for begge om det legges til rette for økt bruk av skogressurser. Satsing på biodrivstoff kan på samme vis skape en konflikt gjennom at dyrkbar mark i utstrakt omfang tas i bruk til produksjon av energivekster. Også internasjonalt har vi sett denne konflikten f. eks. gjennom økte maispriser i Mexico. Det er viktig at myndighetene ligger i forkant med tiltak for en balansert og bærekraftig utnyttelse av bioressurser.

Transport

Transport er en stor kilde til klimagassutslipp. Kollektivtilbudet i byene og deres nærområder må rustes kraftig opp gjennom sammenhengende kollektivfelter for buss, utbygging av jernbanekapasitet med flere dobbeltspor og mer materiell, og parkeringsplasser ved trafikknutepunkt utenfor byene. Billettprisene i byområdene må reduseres. Det må være en målsetting at alle busser i byene kjøres på biodrivstoff eller naturgass i de største byene innen 2020.

Innen 2020 bør alle ferger knyttet til bilsambandet i Norge være gassdrevet. Dette kan gjøres mulig gjennom en videre utbygging av infrastruktur for forsyning av LNG.

Når det gjelder innfasing av biodrivstoff er det nødvendig med en omfattende avgiftsomlegging som gjør miljøvennlige biler til et reelt alternativ. Det må også følges opp med en landsomfattende infrastruktur for forsyning av alternative biodrivstoff.

Offentlige innkjøp

Det er et betydelig potensial i offentlig sektor for å gjøre innkjøp mer klimavennlig. Det offentlige markedet kan bidra sterkt til utvikling av miljøteknologi gjennom å teste og ta i bruk ny teknologi. Det er allerede satt et fokus på dette området i Norge, men det er viktig å styrke kompetansen innen dette feltet i det offentlige.

Med vennlig hilsen
LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Trine Lise Sundnes

Grethe Fossli

Saksbehandler: Halvor Wøien